

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË Ç'DO MUEJ.

Organ i Federatës "Atdheu,, Qandra N. 7.

(VLLAZNIJA)

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Shqypnija do pagjë	E. Pittard
Evolucjoni i arsimit në Shqypni	K. K.
Vlona në kohë të mesme	H. Mosi
Bora	L. K.
Lord Byroni në Shqypni	Z. M. H.
Kufini veruer	H. Mosi
Lojnat kundërshtare në kurriz të Shqypnis	Ch. Burky
Ex libris	Drejtimi
Benedikti XV.	Diçitimi
Rrokull Shqypnis	Ch. Mologus

Mbarshtues: A. BOPHI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

E PËRKOHSHME LETRARE - POLITIKE

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Nri 9.

Shkodër Kallnduer 1922.

Vjeti i III.

Shqypnija do pagjë.

Historija e popujve na difton shpesh herë se kanë kënë shtete të cilat nuk kanë dashtë tjetër veç se pagjen me shtetet fqij për me mujtë me u zhvillue nder kufij të vet, shtete të cilat me gjith ket dishir janë gjetë në një luftë të pasosun.

E tillë është pra sot edhe gjendja e Shqypnis.

Shqypnija e voglueme nder kufij të sajë etnografike, me traktat të 1913 për shkak të politikës ruse qe aso kohe ishte e fuqishme, Shqypnija e soçme e coptueme prej fuqiplotsve, e shkelun gadi prej të gjith ushtrive të botës, Shqypnija e vorfnueme, qe është tuj pë në buzë të vorrit mija muhaxhirësh qe për ditë po mbarojnë nga mjerija fiziologjike, don sot pagjë. Ajo lypë sot qe Europa t' i a sugurojë kufijt e 1913 e kurrigjâ m'at tepër.

Une kam ndollë aty në kohë të turbullimeve të saja, kam ndollë edhe në kohë të gzimit, kur kësaj i u dhanë nen pikëpamje diplomatike, kufijt e jgut, të cilët ene nuk i janë kthye plot-

sisht. Shqypnija së ka mujtë pra me e nxjerrë edhe ket pagjë. Kush e din se ç' shestime tjera të mrapshta po bâhen gati për Shqypni?

E pse të gjitha këto?

Pse ka disa limane qe mundën me u shndrrue në sqelet të randsishme e disa krena hekurudhash qe të çojnë në zemër të gadishullit të Balkanit? Pse e kanë smirë fqijt ket pron të per-vujtë të Shqypnarvë?

Shqypnija nuk lypë tjetër veç se pagjë. Ajo së po mundet me e nxjerrë prej anës së fuqive të mëdha as prej atyne në të cilët na kemi pshtetë të gjith besimin.

A thue do të jenë kote të gjitha ato fjalë të mëdha qe kemi ndë për lirinë e popujve? Une kërkoj drejtsin e tham me vëdi: Vaj në ç' rruga të parrugë do të jët qjerrë drejtsija?

Ku do të jët mshehe lirija e popujve?

Njeriut i pikon me të vertetë zëmra gjak kur mendon se miluj jetësh njerzish janë shqymë tuj i xanë besë këryne n'ave. Ata thoshin: "Po bahe-

na flî me qëllim që fëmijë t' onë mos të njohin më mjerimet e luftës.

— Të shkretë deshmore të pa të keq. —

Për ne kjoftë se së ka me u bënë asnjë ndërrim ndër mendime të politikave të soçem, sugurisht që fëmijë t' uej kanë me dijtë edhe mbas sodit se shka do me thanë luftë, për veç rasës që lidhja e Komeve të hyn në rol të vet. T' a pshtesim, pra, të gjithë shpresen në të

Pse nuk i epet Shqypnisë pagja që lypë? Pse ndofta gjinden rreth sajë shumë që donë me xanë peshk n' ujë turbull? Pse ka ndër ministrina tepër shumë Kafaza?

E në ket kohë fqijt e mirë të

Shqypnisë dijnë të perhapin nëpër mjet të shtypit gjithfarë lajmesh të rrejshme nonse e mjera Shqypni nuk lypë tjetër veç se pagjen.

Për me muejtë me u organizue, për me ndertue e me ndreqë udhët e prishuna prej ushtrive të ndryshme që kanë shkelë token e sajë, për me u dhanë shkas prodhimeve të bulqësisë, për me shfrytëxue xehet e veta, për me zhvillue arsimin botuer, jeten shoqërore etj. Shqypnija lypë pagjë.

Fuqitë e mëdha a thue me të vertetë së ndijnë kurrë shqyptohet emni i drejtsisë, i tagrit të lirisë së popujvet, etj.?

Me gjithë këto Shqypnija do pagjë, vetëm pagjë.

Eugène Pittard.

Evolucjoni i Arsimit në Shqypni.

Kushdo që përshkon nepermënd gjendjen e përparshme të Shqypnisë çuditë tue vërtet se shqyphtarët në pak më tepër se katërdhjetë vjet mërrijten jo vetëm me i dhanë një zhdrivillim e përparim bukur të mirë lavrimit komtar, por në një kohë fort të shpejtë me pasë fatin me fitue edhe lirin e indipendencen e tyne.

Pa dashtë këtu me folë mbi ngjarjet e rrjedhët që përtrine mvehtësinë e vendit t' onë, besoi se së kishe për të rá në gabim tue thanë që levizja e zgjimit t' onë Komtar nisë me Lidhjetë Prizrendit. Në vjetin 1878 Kuvendi i Berlinit dau me i dhanë Malit të Zi

Hot e Grudë e Plavë e Gucë e Greqis Janinen me disa vise tjera të Shqypnisë së poshtme.

Ky vëndim i padrejtë i lëkundit shqyphtarët; disa burra të nderuem e kuptuen më për s' afermit rrezikun e Atdheut e dhanë kushtrimin; n' at vigem ushtuën an' e kanë malet e fushat e Shqypnisë e të bënë shqypes, nipat e ilirë të hershem, u trëndën e të gjithë një mendjet e një zemret, të gjithë pa ndryshim fuqet e fisit u shternguen për rreth prisve të tyne e dhanë besën se tokët shqyptare së kishin për të i a dëshue anmiqve për pa i lënë përpari me gjak. Rreziku i kob-

shem mbi trup t' atdheut i bashkoi shqyptarët: kështu u formue ai monument i pavdekshem, Lidhja e Prizrendit, e cila krijoi një çashtje shqyptare, e i bëni me dritë Europës se në gadishull të Ballkanit gjindet një këm i fisshem e kreshnik, një këm që ka rrejtë të pa prekuna zakonet, gjuhën e fisnomin komtare e që dishron e ka të drejtë me këndë i lirë nën një qeveri të veten.

Shum protesta u derguen ndër Mbretin të Mëdhë e më një kohë i u paraqit një memorandum edhe Lord Beaconsfield, ministrit t' Anglis në kuvënd të Berlinit, e cila mbretin mbahet si e pa anshme e jo fort e interesuese në çashtje të Ballkanit. Në këtë memorandum që u gatue në Shkodër më 13 qershor 1878 dëftohej se "Shqypnija, tue këndë një këm i vetëm me fis, me gjuhë, me zakone, me historinë e me të gjitha elementet që përmbajnë tansin komtare, ka të drejtë me u ndertue në një formë të përbashkët e nën një qeveri të vetme." Për të mprojtë integritetin e atdheut e të drejtat e popullit Shqyptar u derguen nëpër të gjitha kryeqytetet e Fuqive të Mëdhë dy vetë: Abdul Frasheri, që ish një ndër fytyrat më të shkelqyeshme e më të çmueshme të Lidhjes, e Mehmet Ali Vrioni nga Berati.

Në Paris kur u poqen me Wiliam Vaddingtonin, Ministrin e Punëve të Jashtme të Francës, tregohet se ky i pveti: Pse nuk doni që të bashkohen Janina me Greqinë? A po u poqen me ndëjë nën Turkun? Jo, u përgj-

gjen përfaqësuesit t' onë, nuk na pelqen Turku, por kemi shpresë se edhe na do të dalim në vehte e do të jetojmë në një atdhë të lirë e independent. Ministri i Francës u shterngoi doren tue u thanë se "mbas sodit do të jem edhe une më tepër shqyptar se ju." E me të vertetë ky burr shteti e muer për zëmër çashtjen e Shqypnis e bashkë me Lord Beaconsfield s' u kursye me na dalë zot në Kuvënd të Berlinit.

Por mjerisht ankimet e kërkesat t' ona nuk u mueren krejt në shqyrtim prej Bismarkut, kryetarit të kongresit.

Princ Bismarku që së kish ndigjue se ka një këm shqyptar, një këm që rron i bashkuem me tradicjone, me gjuhë e ojtë të veta, na gjikoi të padëj për vetqeverim. Kështu Shqypnija u bë flit aso kohe krejt për faj t' onë, pse der atëherë na së kishim tregue kurrfarë veprimi e gjallsijet për lavrimin komtar e për të përhapë në shtypin e përbotëshem historinë, virtytet e të drejtat e komit t' onë. Me gjith këtë Lidhja mujt me pshtue prej lakmimeve të shteteve fqij Hotin, Gruden, Plaven, Gucin e Janinen, filloi me njallë në popull idën komtare e dashtninë për gjuhë e për vend me bërë të njohun në Europë të këndut e komit Shqyptar e me na bërë kuptue forcën që ka armimi e lavrimi i gjuhës në zgjim të një populli.

Kohët atëherë ishin tepër të fshtira për vend t' onë, populli gjindei në terr të paditës e gjuha e salvueme prej armiqve të jashtëm e qitë në harresë

prej shqyptarve ishte tue e bjerrë ditë per ditë hijeshin e thjeshtsin e vet. Këjo gjendje e rrezikshme per fatin e komit nziti prâ disa burra të vlerhtë per me marrë sa mâ parë në kujdes lavrimin e gjuhës e zhvillimin e arsimit komtâr. Kështu me perpiekje të tyne mujt me u themelue në Stambollë, në vietë 1879, me lëje të qeveris turke, „Shoqërija e të shtypurit shkronjashqip“, nen Kryesin e Vezirit të Math Ferid

Pashës. Nder antarë vepruësa mâ të parët kjenë Sami Frashëri, Joan Vretoja, Koto Hoxhi e Pashko Vasa, shkodranë. Këjo shoqni e ngrehun me program thjeshtë letrar kish per qellim me trajtue një alfabet, me botue libra e me çilë shkolla neper Shqypni, per të perhapë mësimin e këndimit e të shkrimit të gjuhës amtare në popullin t' onë të padijtun.

(vijon)

K. K.

Vlona në kohë të mesme

Prej Dr. K. Jereçek-ut.

Vijim prej N. 8.

Në jug të gjiut të Vlonës, e ndame nga deti prej Pasha Limanit ndodhet kneta e krypshme e Dukatit, plot me peshk, të shumten deri më 3-4 metra thellë, me një të dalme në det. Ndërmjet të detit e të knetës ngrihet një kodër, e cila përpara ish një nisi, e quejtun *Paleokastro*, me rrenimet e një qyteti të vjetër, të cilat qenë të zbulueme prej archacologut frang Heuzey. Këtu ndodhej bashkija greke *Oricum*, shpesh e përmendun prej Caesarit (de bello civili), e cila dikur, si e thotë edhe Plinius, qe një qytet nisije, e cila kish sqelen e vet të mbrendshme në kneten e sotshme (tek Caesari: interior portus post oppidum). Mbassi *Oricum* u prish nga një termet, i përmenduni Rhetor Herodes Atticus († 177), një Maezenat pasanik i qytetit t' Athinës

edhe një i dashun i perandorit Hadrian, dha të holla qi të ndërtohej përsëri. Një përshkrim me plan edne me fytyra e ka bâmë Patsch-i në librin e vet. Njerzija në kohë të mesme, nen fuqin e ungjillit e quenin këtë vend *Jericho*; nen këtë emen e kujton Anna Komnena edhe kështu përmendet në një dokument tjetër në 1199 (provincia Jericho et Caninon, Acta Albaniae p. 36). „Archontie“, (arcondia) e *Aricon*-s përmendet në një dokument edhe në kohen e Anjou-vet me 1274 (ib. p. 93). Sot është të gjithë një shtrret, por të gjithë ai rreth është plot me rrenime të moçme e të kohës së mesme. Nonse sot të gjithë ajo është e banueme prej muhamedanësh me gjithë atë janë mbajtun plot emra kishash të krishtera si: Shën Gjergji, Shën Kolli, Shën Gjergji, Shën Jani, Shën Ndreu,

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

si mund të shifen edhe në karten e Patschit.

Nga jugu i rrenimevet t' Oricum-it ndodhen rrenimet e një kishës së madhe me një dom (kybe) të naltë e me të mbeta ngjyrtimesh, e cila në greqishten quhet Zoodochu Pigis (Burrimi jetësijellës), shqip thirret Kisha e Marmiroit (mermerit). Dr. Patsch thotë se këjo në kohen e mesme qe *Glavinica*, si kuptohet n' Officium të Shën Klementit i shkruem nga Balasçev-i. Për më të paren herë ky vend përmendet më 900 në jetëshkrimin e epishkopit Klement i Ohrit, një nxanës i apostullit sllav. Në më të vjetrin rradhue të ndenjavep epishkopore të mitropolis së Durrësit më VIII-X. shekull përmendet një epishkop i Glavinicës, bashkë me atë të Vlonës-Aulonëia (Parthey, Notitiae episcopatum f. 125, 221); prandej Glavnica njifet si Akrokeraunia, o *Gllavinitsas itoi Akrokerauneias*, që shpjen mu ndër malet nga jugprendimi i gjiut të Vlonës. Ndër dokumentat e perandorit Basilios II. (me 1020) për argjipishkopin' e Ohrit gjindet epishkopia e Glavinicës nën Ohritin e deri Kanina ish nën atë; në vend që Vlona nuk përmendet (Byz. Zeitschrift 2. 42). Ndër dy rradhuet e epishkopivët të kishës së Ohrit në të XI. shekull, të gjetuna nga Gelzer, dy epishkopit të Glavinicës e të Kaninës janë të ndame njena prej tjetrës (ib. 1.257). Shpesh herë edhe Anna Komnena n' historinë e luftavep normale e përmend Glavinicën, por për pa dhënë tjerë shkoqitje mbi të. Doku-

mentat më 1204-1210 përmendin një "Chartularat," të Glavinicës, në becirk të Durrësit (Tafel und Thomas 1, 472). Për veç Spinaricës e Vlonës, këjo krahinë, e cila ish e mvarrun "sub Dirrachio," në vjetë 1205 kish 3-4 katunde-casalia (ib. 1, 570, këqyr Acta Albaniae 1, 42 nro 130). Më në fund argjipishkopi Demetrios Chomatianos i Ohrit përmend më 1230 një kuvend të Shën Dhimitrit në Glavinicë. Æsht për t' u çuditë se si në kohen e Anjouvet epishkopijt katolik të Vlonës kishin titullin "Avellonensis et Glavinicensis,". Një shekull mbrapa më 1376 edhe më 1438 Glavnica duket si titull i epishkopit grek të Beratit (Acta Albaniae 1. p. nro 281). Mbas të gjitha përskrimeve edhe sikur Tafel me të drejtë e difton, duket se ai vend ndodhej në krahinë nga jugu i Vlonës e i Kaninës, ndërmyet të malevet akrokeraune e të gjiut të Vlonës; kështu që edhe pandehjet e Dr. Patsch-it duken shumë të verteta.

Ndër malet nga lindja e Vlonës ndodheshin në kohen e mesme dy bashkina qytetse. Në krahinën e fisit ilir *Bulliones*, i cili edhe në të III. e në të II. shekull p. Kr. priste të holla të veta bakëri, romaniat themeluenë kolonin *Byllis*. Rrenimet e sajë, që janë të përskrimeve edhe prej Patsch-it ndodhën në një vizë ajrore afro 22 kilometra nga lindja e Vlonës, ose më mirë me dhënë 7 orë të mira udhe larg, afër katundit t' Hekalit, në krahinë të *Malakastrës*, brî *Gradishtës* (546 metra), e cila rrëxohet thik mbi

Vjosë. Prej rrenimeve të nalta çfaqet një pamje e madhe e bukur rreth e rrokull; shifen malet e Tomorrit, nga prendimi Adriatiku me nisin e Sazanit. Mur' i qytetit është vende vende deri 8 metra nalt me një derë me turrë (turris, torre, Turm) përsipri. Ndodhen edhe rrenimet e katundevet t' afërme bashkë me një ujsjellse. Nji shkresë e madhe latine e shkrueme mbi nji shkâmb të murit të qytetit difton për ndertim rrugash e urash rromane në kohë rreth vjetit 1654 mbas Kr. Në të V. shekull përmenden epishkopij të Bullit ose Byllit, por në të VI. shekull qyteti përmendet për mâ të fundshmen herë prej Hierokles-it. Në kohën e mesme këtu ish një vend qi quhej Graditzion (mbas sllavishtes grad, gradec, qi don me thënë qytetzë) i cili ish ndenja e epishkopit o *Graditzioo*, një nga të 15 epishkopijt, të cilët mvarreshin në mitropolin' e Durrësit.

Nga jug-lindja e Vlonës ndodhej *Amantia*, 30 mil rromane larg nga

Apollonia n' udhë qi shpjen në Hadrianopolin e Epirit (rreth Gjinokastrës). Krahina e "Amantini",-t nga prendimi hapej deri në breg të detit. Nga ky shkak në kohën e re dijetarët e kërkoshin këtë vend afër gjiut të Vlonës, por Patsch-i i gjet rrenimet në Pljoçë, një 22 kilometra (në vizë ajrore) nga jug-lindja e Vlonës, në një vend malesh (615 metra) ndërmjet të Vjosës edhe të Sushicës. Atje ndodhen edhe muret e qytetit, me turra përmbi 3 metra nalt, rrenimet e një dere, të dy ndërtesave të mëdhaja, shkrime varresh, shtatje (heqel) etj. Nji shkresë e shkrueme greqisht e latinisht thotë se më 210 mb. Kr. u ndërtue nji hambar drithi. Më 344 përmendet këtu nji epishkop. Perandori Justinjani i la të ndërtohen përsëri muret e Amantis, por mbas shkrimeve të Prokopios-it e të Hierokles-it ky qytet nuk u përmend mâ, e kështu duket qi qe lëshue prej banuesavet. Në kohë të mesme Amantia nuk përmendet mâ.

Fund

H. Mosi

O ti borë m' ata flokë t' kandshem,
 Qi pa zâ ndeshen nder veti,
 Bjen, gzon fmîn; se mirakandshem.
 Vjen t' u zbardhë te gjith qyteti;
 Bje, zbardhoj, po, rrugat t' onë
 Edhe kulmet, se kshtu donâ !...

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Me gzim t' madh ti mbushë gjithkëndin,
 Si të jenë veshë, ashtu të shdeshun,
 N' at meloje i a gjën vëndin
 Gjithsejçilit si tuj qeshun : . . .
 Por a e din se e ngrimun akull
 Je, e t' vorfnit gjinden shakull ?

Ah ! je e ftohtë, por prep te due,
 Pse si ti bardh kjenë një herë
 Flok' t e gjyshit t' paharrue
 Qi më vorfnoj ket zëmer t' mjerë ;
 Flok' t e bardhë t' njatë bujarit
 Qi m' qortote me fjalë arit

Po te duë se e di mirëfillit
 Qi i banë ngyren bukuris
 Bardh janë veshun ëjt e qillit,
 Shembelltyra e pastërsis ;
 Ejt e qillit e fëmija,
 Bardh si ti janë dele e kija ! . . .

L. K.

LORD GJERGJ BYRON NË SHQYPNË *

Prej Tepelenet lordi kthej në Janinë, e prej Janinet në Prevezë, e atje mbi një barkë të vezirit u nis për Patras, prej kû dote me rân' Athinë, për me kalue dimnin. Por sâ kjene tuj udhë tue kapi duhî e tallaz, më rrezik qi a me i shtë e me i çue në Qerfos, a me i mbytë. Velat e asajë barkë ishin shpër,

verigat e spirancës këputë : Grëkët lutshin Shëjtat, Turqit Allahun : kapidanin s' e xete vëndi vënd, zdrypte n' odë tuj kjâ, e i porositte shtegtarët qi të ju porositshin Zotit : Lord Byroni ishte pshin llë në tallagan shqyptarësh qi kishte veshë, e ashtu shtrî prittë e kqypte çka po ndollte : kûr rreziku

* Ky shkrim vijon prej Nr. 4 të vjetër të N.

kaloj, u gjet se po flëte randë. Era çoj barken në Sul, kû gjindt shkarkuene, ndonse të gjith i kishte kapë droja e cubave t' atij vëndi. Por kje droe kote, pse gjetne të pritun të mirë e ndimë prej vëndasve, çka, sikuer thotë bash Byroni, nuk kishin muejt me punue njerzt mâ të qytetnuemt.

Nji krye shqyptâr, mbasi i ndimoi qi të shkarkoheshin, u bani strehë, u dha buk, e së desht kurrfarë shperblimit, perposë nji dorës qi të dishmote të pritunit e mirë. Lordi e luti qi t'i merrte ndo'i pare por ai shqyptari pergjegji: Jo une së marr gjâ por u lutem me më falë e me më ndi se keni hjekë keq tek une.

Ndini si flet vetë Byron-i:

«Era perkundra e shtynë barken e «Aroldit (Byron-it) kahë shkamijt e «bregut të Sulit: per rreth së kë «tjeter, por terr e mjeri; ishte droe «me dalë në breg, mâ droe me ndjë «në barkë. Marnarët ishin dyshash, «a me zdrypë në nji vënd kû mund «të ndollte ndo' i trathit, a me ndjë «në barkë me rrezik të krës. Tek e «mramja dane me dalë prej barket. Kje «droe kote! Suljotasit i duelne para «per ndimë, i drejtuene neper ata shka- «mij, i pështuene vetë prejë knetave «e prrojeve, çka së kishin bâ kurr njerzt «mâ të gjytetnuemt: u ndezne nji zjarm «të madh, i a u shtrydhne e terne petkat «e tyne u ndezne driten, u shtruene bu- «ken, vorfnisht, po, por gjith çka muj- «shin me pasë. Në kjoftë se kjo nuk âst «njerzi (humanité), së di çka me thanë «me pritë nji tjeter mâ të mirë. Me

«ngushllue të travajumt, me i bâ vënd «të lodhunve, janë këto punë qi i vîn «per mësim gjith atyne qi e mbajnë «vedin diçka, a mos tjeter turpnojnë «të këqit».

Masi pushoi në Sul, u këthye shtegtari i ynë prep në Prevezë kû dau në mende të vet me dalë deri në Misolong per tokë, e prej Misolongit në Patras, tuj kalue gryken. Ndonsë kishte metë pak kohë, pse fillue moji i Ndandorit nuk desht me u nisë per pá i pá mâ parë rrendimet e Acit në breg të grykës së Artës, e atò të Nikopllit, ndertue prej Oktavjanit per kujtim të triumfit të vet në breg kundruell. E në gjysë t' atij moji, muer me vedi per roje pësðhetë shqyptarë, mbasi udha ishte me frigë, u nis prej Prevezet e tuj marrë rrugen e Akarnanies e t' Etoljes, mërrite fill në Misolong, kû Hyu, pësðmdhetë vjet mâ vonë, i a kishte shënjue vorrin. Nji në mrame (pak gjâ mbassi u nis prej Prevezet) n' Utraíkey (?), tokë e vogel më grykë t' Artës, pësðdhetë shqyptarët qi kishte mbas vedit e nderuene me nji këçin komtar. N' oborr të nji kolibës, rrethue me mûr, posë në báll kahë gryka, ishte shtrúe tryesa per ta, e sielishin per ferlik nji dash: në mjedie t' oborrit flakoshin kater zjarmorë, çark të cilave rrishin ushtarët tuj qarkue. Masi patne pí e hanger mirë u grumbeluene gadi të gjith rrotull zjarmit mâ të madhit, e si lixuerne prej pillit shpatat e veta, u kapne dora-dora e u vûne me këcye, në të Byron-i, Hobbouse, shoqi tij per udhë, e te parët e çetës ulë në

bár rrishin e shikioshin. Nuk kishin vegël muzhikore, por këndoshin me zâ kangë trimnije.

Per gjithë percjellës të kangës, u siellshin rrotull zjarmit, bishin në gjuj, ngreheshin në kamë, sielleshin një herë tjeter e persritshin percjellsen ; e kë-shtu bashin në mbarim të setcilles strofë Gjâma e valëve të dedit, qi rrihshin bregun, i nepte një farë harmonije kangës së tyne, e duka e errët e pyllës, e shkopijt e grykës, e ftyrët e këcimtarve shëndritë prej dritës së zjarmit i nepshin hije atij këcimit. Tuj vû oroe ket punë burrash Byron-i, kti ju ndez dishiri me shti, në liber klasik të vetin "Udhtimi i Aroidit", këngen shqyp-tare, si këndohet në krye të dytë, qi është nder mâ të bukrat, e qi lexuesi së kâ kurr të ngim sâ herë t'a lexojë.

Me e perkëthye në gjûhë shqype krejt vepren e ktij klasikut hingliz, kujtojmë se së kishte me kenë mûnd i

djerrun, tuj kënë se është diçka qi i shtohet letratyrës s' onë, një, e dyta, pse kemi aty n' at veper vjerrsha qi flasin e lavdojnë karakterin e shqyp-tarit të sot njëqind vjetve. E dhashtë Zoti e dalët ndo' i pëndë e këthellte e e zoja, çka së mungon në ket vendin t' onë, qi t' a perkëthejë librin "Udhtimi i Aroidit", të lord Byron-it, e jemî sugure edhe se ket perkëthim së kâ per t' a lanë me u pluh-nue në sergij, bujarija e ndo' i tregtarit, i cili kâ me i a kurrsye vedit per disa dit a mej-hanën a ndo' i punë tjeter e kâ me ndimue me ato pare të shtypunit t' atij perkëthimi : është punë kjo, qi i djeg pak ndo' i pasanikut, por mâ mirë do pare me i a dhanë komit se mejhanës ; gjuhës e letratyrës i shifet hejti a dobi-ja shumë e shumë mâ te-per se kûjit të rakis e ndo' i punës tjeter

(vijon)

Z. M. Harapi.

ÇASHTJA E KUFINIT VERIËR.

Me dishir për me i ndritësuem këndojsit t' onë mbi gjendjen e vërtetë të kufinit veruer, po marr lirën me u paraqitë këtu poshtë një studim të këthjellët, qi kam bâmë, tue u pështetë mbi dokumentat, deri tashti të pa-njoftun prej nesh, edhe mbi kartat gjeografike qi kam pasë përpara.

Kufini ndër vijat e përgjithshme.

Sikur shifet mbas vendimit të Konferencës së Ambasadorvet të Londrës me 1913 (Prill), kufin' i Shqipnë së Sipërme u caktue mjerisht ndër vija

të përgjithshme, edhe ato aqë pas-shloquna, se m' e lanë në dyshim edhe komisionin qi u dërgue në vend për m' e caktue një kufizore të verit të veri lindjes. (Përkundrazi kufi-njuguer i Shqipnis, mbas proponi-

mit të qeveris austro-ungare, i cilli u pranue prej Konferencës së Ambasadorvet edhe u ratifikue prej Protokolit të Firencës, qysh në nisje ish mjaft i shkoqun; kështu qi komisjoni, qi u dërgue në vend, për m' e caktuem vënë kufizore të jugut, nuk kish ato vish-tirësina qi u paraqitnë komisionit për caktimin e kufinit veruer).

Ndër vijat e veta të përgjithshme kufini veruer nisë prej katundit të Goricës, në breg të djathtë të Bunës, tue i lânë Taraboshin me gjith katundin Zogaj, në liqë të Shkodrës, Shtetit Shqiptar.

Prej katundit Zogaj vija përshkohet nepër liqë të Shkodrës edhe nepër atë të Hotit për me dà malet e Hotit e të Grudës - qi i ipen Malit të Zi - prej malevet të Kastratit edhe të Kelmendit qi i mbetën Shqipnis. Vija zgjatet prej skajit ku piquet Kelmendi me viset e Gucis e të Plavës - qi i rrinë Malit të Zi - tue ndjekë vargun e malevet të para qi dajnë krahinen lumnore të Limit e të Drinit për me mërrijtë ndër maje të kodravet nga jugu i Jakovës - e cilla i mbetet Malit të Zi -. Qysh prej Kelmendit e deri në Drin të Bardhë kufini duket mjaft i errët, e kartat e shtetit madhuer t' Austris, në këtë krah vënë kufizore e bājnë me kalue mbi qafë të Morinës, të Shkolës edhe të Prushit për me mërrijtë në Drin të bardhë. (Këtu e gjëjë t' arsyeshme me diftue, se kartat qi kam para sÿsh e qi në fund mban shënimin *berichtigt bis 1915* e ndrequn deri me 1915 - mban edhe këtë

shënim të përvajtueshëm! *Grenzen noch nics stabisiert* kufi qi edhe nuk është i shtabizuem). Qysh prej Drinit të Bardhë vija kufizore ndjekë rrjedhen e këtij lumi deri në prenim të Pizrendit, për pa diftue vendin se ku vija duhet të terthurohet për me da krahinen (district-in) e Lumës, prej të Pizrendit. Distrikt i Lumës, mbas vendimit të Londrës i mbetet Shqipnis edhe prej kësaj ndjekë majen e Korabit - për pa e treguem se në ç'vënd - tue i lânë Shqipnis Dibren e Poshtme (Pishkopenë) Serbis Reken. Pak në veri të Dibrës - pa e diftue vendin se ku vija kufizore shmanget prej majes së Korabit për me ndjekë rrjedhen e Drinit të Zi deri në katundin e Lukovës. Prej këndeje ndjekë vargun e malevet, qi dajnë viset lumnore të Drinit e të Shkumbit për me tokuem në katundin Lin në breg të liqenit t'Ohris.

Mbas këti përshkrimi të visë kufizore edhe mbas proces-verbalevet të komisionit për caktimin e kufijvet-qi deri me datë 12 Maj 1914, pakë kohë përpara luftës botnore. i kam para sÿvet-shifet qartas, se kufini veruer në pjesen më të madhe është i pa shkoqitun.

Vijë kufizore e sakët

Si vijë kufizore e shkoqitun thellsisht mund të quhet ajo, e cila tue filluem prej majes 13 - në liqë t'Ohris - nga jugu i Linit ndjekë Qafën e Tiranës, Beliçko Bërden, majen e Krstacit edhe mbaron në majen 2180 nga veri-prenim' i majes së Strizhakut, qi i mbetet Serbis.

Si vijë e pranue me prej delegatvet t' Italis, Gjermanis, Francës e Rusis mund të numërohet ajo, e cila, tue u nisë nga maja 2180 nga veri-prendim, i Strizhakut, përshkohet nëpër majet 2186, 2105, 1564, nëpër qafen e Jablanicës 1450, majen e Raduçit 2132, majen 2089, 1780, 1943 edhe 1780, ku, tue e shti në një qark rrjedhen e shtratit të Jablanicës, bashkohet me vîn e projektue me prej Anglis, e cilla, tue u nisë prej majes 2180, përshkohet nëpër majet: 1928, 2201, 2141, 2100, këputë rrjedhen e sipërme të Jablanicës nëpër majen 1180, e tue u përshkuem nëpër majen 1898, bashkohet me vîn e sipërpërmendun nëpër majet 1943 e 1780. Prej këtij projekti anglo-austriak ulet tue ndekë një vijë të drejtë nga lindja qi, tue u përshkuem nëpër majet 1581, 1102, 912, 799, 876, e 906 drejtohet nga veri - prendimi për me mbaruem në Dri tek maja 600, tue lânë tokë shqiptare katundin e Lukovës së Sipërme edhe e Lukovës së Poshtme. Vija e proponueme prej delegatvet të Francës, Rusis, Italis edhe Gjermanis vijon prej majes 1780, tue u drejtue nga veri-lindja nëpër majet 1210, 1012, 760, 731, 712, edhe 593 në Dri, tue i lânë Serbis katundet e sipërpërmenduna të Lukovës.

Vija kufizore nga veri-lindja e qytetit të Dibrës dahet ndër dy proponime:

a) Proponimi anglo - italo - austro gjerman edhe

b) Proponimi ruso-francez.

I pari e përshkon Drinin nëpër majen 438 nga veri-prendim i katundit Sologukës qi i rrin Serbis, e qi tue

bamë një bark të vogël nga jugu ngjitet nga veri-lindja deri tek maja 700, për me vijuem nga lindja nëpër majet 800, 1370, 1775, 1810, 1850, 2100, 2200 e 2300, tue i lânë Serbis nga veri-prendimi edhe nga veriu gjymen e katundit të Sologukës, Pijanecin, Kolovcin, Krivcin e Hamen.

I dyti proponim, i menduem prej Gjeneral Potapoff-it edhe i përkrahun prej nënkolonelit francez P. V. Fournier, me qellim për me i dhanë qytetit të Dibrës një pozitë strategjike kundrejt Shqipnis. fillon nga kuota 425 në Dri, nga prendim i katundit Reshan (a 1), nëpër bornët b 1, c 1, d, 1, (kuoten 595), tue ndjekë një vijë të drejtë nga veri - lindja deri tek kuota 852, për me u pjekë në drejtim veri - linduer me majen 2300 të malit të Korabit. Këjo vijë, e cila qe e përkrahun vetëm prej një të tretës së komisionit, ka një dobë të madhe për Serbi, se për veç qi i lëshon asaj katundet Sologukës, Spas, Reshan, Blat e Sipërme, Banishtë, Banjë, Klobuçishtë edhe Kërçishten e Sipërme, me një sipërfaqe më se 25 kilometra të katërçipta, zotnon edhe katundet e begatshme të Dibrës së Poshtme. Për me u pranuem proponim i minoritetit të komisionit, për dobë të qytetit të Dibrës, atëherë duhet logjikisht me i dhanë shtetit të vogël shqiptar disa katunde të kryes edhe t' Anës së Malit për mbrojtjen e Shkodrës, tue caktuem një vijë kufizore qi të përfshijë kufinin e përparshëm ndërmjet Turqisë e Malit të Zi, për luftës balkanike, ndërmjet liqenit të Shkodrës edhe të Bunës).

Vija kufizore e ngatrrueshme.

E ngatrrueshme sikur duket ka qenë për komisionin për caktimin e kufinit vija, e cila, tue u nisë nga veri i Korabit, duhet mbas vendimit të Konferencës së Londrës me u bashkuem në lumin e Drinit të Bardhë, nga prenim i Pizrendit, tue i lânë Shqipnís distriktin e Lumës. Për caktimin e distriktit të Lumës dihet se u bânë bisedime të gjata midis delegatve francez e rus nga njena anë edhe t' atyne t' Italis, Austrís edhe Gjermanís, nga tjetra anë. Kolonel Marafini (i Italis) u mundua, i përkrahun prej shokve tjerë të sipërpërmendun, per me i dhânë edhe Goren Shqipnís, argument ky, i cili qe i kundrështuem me nxehtësi prej Gjeneralit rus Potapoff edhe nenëkolone-lit francez P. V. Fournier, të cilët, si argumenta paraqitne një libër të Z. Jastraboff-it *VIEILLE SERBIE ET ALBANIE*, (Notes de voyage), botue me 1904 ndër *Memoires de l'academie royale serbe*, vëllim XLI, blë i dytë, Nr. 36. (Z. Jastraboff ish konsull rus në Shkodër e Pizrend).

Nga arsyenat të diftueme në librin e përmendun, ku thohet se Luma e Gora dahan njena prej tjetres, si nga gjuha. ashtu edhe nga karakter' i dheut edhe tue u themeluem në ndamjen e fundshme administrative qi kish bâmë Turqija me 1910, delegatët e Francës e të Rusís propozojnë me caktuem kufijt e Lumës e të Pizrendit, tue marrë për bazë ndamjen administrative otomane edhe tue i lânë të gjithë kazán e Gores Serbís.

Delegat' i Anglís kolonel Granet tha se fjala distrikt i sjell dyshime në mendje të tij, e edhe sikur ajo fjale don me thânë kaza, kufin' i propo-nuem prej delegatve të Francës e të Rusís duhet me filluem ndër rrethe të Pizrendit, e se kufini, në vend qi me i lânë Serbís rrjedhen e sipërme të Vadt, duhet me vijuem mbi majen 2512, për me bashkuem Gjalicën me malin e Vraçës të Sharit.

Delegatët e Gjermanís, t' Austrís edhe t' Italis sostenuenë tue kërkuem Goren për Shqipnî, tue thânë, se Konferenca e Ambasadorvet, kur ka thânë qi Luma t' i mbesin Shqipnís, ka pasë para sÿsh librin zyrtar "SALNAME" të Turqís qi u botue mâ në fund në vjet 1903; në vend qi dokumentat të paraqitun nga delegatët francez e rus kanë qenë gjetun në Pizrend ndër duer t' auktoritetetve serbe edhe konsistojne në një rradhue të dhjetash, dokument ky administruer i urdhnit të mbrendshëm, i cili nuk mund të mirret para sÿsh prej të gjithë botës, e aqë mâ pakë nga njerzit qi mirren me punë të Balkanit. Delegatët e sipërmendun vrejné se, edhe sikur të mirret për bazë argument' i delegatit francez e rus, prap se prap edhe ai asht i gabueshëm, nga se ten jashtë rajrakut e Topojanit, i cili gjithmone ka qenë me Lumen deri ndër kohë të fundshëme. Tue qenë se vendim' i Konferencës së Londrës, thotë qi lihet Luma Shqipnís, edhe dokumenti zyrtar otoman SALNAME e dan sanxhakun e Pizrendit, ndër kaza e Pizrendit, Lumës

edhe Tetovës, Gora nuk mundet me u konsideruem si pjesë e veçantë, veç si pjesë e pa-dame prej Lumës. Prandej të tre delegatët i bënë komisionit këtë proponim:

1. M'ë vû kufinin, tue marrë për bazë ndamjen karakteristike të popullësinavet ndër bajrakë: Lumnjanët në Lumë.

2. M'ë pranuem në një mënyrë të përgjithshme ndamjen administrative përpara 1910, përgjithsisht e njoftun: Kazaja e Pizrendit edhe kazaja e Lumës mbas SALNAMES.

3. M'ë caktuem kufinin midis kazas së Pizrendit edhe të Lumës, sikur shifet prej ndamjes posterjore nga 1910 edhe me biseduem për kazën e Gores, e cila nuk përmendet asfare nga protokolli i Londrës, a duhet t'i mbetet pjesërisht ose gjithësisht Shqipnis a po Serbis.

Delegati anglez kolonel Granet i paraqet komisionit një deklaratë të shkrueme, në të cilin difton, se ai e ka pyetë qeverinë e vet t'i ipte spjegime mbi kuptimin e fjalës distrikt i Lumës edhe se tue mos pasë marrë përgjigje nga qeverija e tij, e tue marrë para sysh kohen e dimnit, ai për vehte, nen rezervë qi proponim i tij ka me qenë i pranuem prej qeverisë së vet çfaq: Konferenca e Londrës, o nga shkaku se ajo nuk ka pasë njoftim

zyrtar nga ndamja administrative e 1910, ose nga shkaku se nuk ka pasë të gjithë dokumentat e nevojshëm, ajo nuk e ka marrë para sysh këtë ndamje. Mendim i sajë ka qenë qi komisioni të marrë për bazë për caktimin e kufijvet ata qi ndodheshin midis Pizrendit e Lumës përpara 1910.

Kështu me 12 Dhetuer misët e komisionit u shpërdanë pa dhënë ndonji vendim, tue u marrë vesh me u mbledhë me 20 Prill në Shkodër, e atje me vijuem në caktimin e kufijvet.

Sikur shifet m'a se gjymca e misvet të komisionit qenë të mendjes se nen fjalën distrikt i Lumës, konferenca e ambasadorvet ka dashtë me kuptuem kazën e vjetër të Lumës, tue përshë edhe Goren, edhe me gjithë qi për një vendim kufini duhej plotësija, e zënavet, nuk mundet me u thënë, se Gora nuk ka të drejtë me qenë pjesë e Shqipnis.

Për veç Gorës, kemi edhe një pjesë tjetër të kufinit, i cili mbetet pak i ngatrrueshëm, e ajo është vijë kufizore qysh prej Drinit të Bardhë deri në Këlmend, për të cilën protokolli i Londrës përmendë vetëm ndamjen e krahinavet lumnore të Limit e të Drinit edhe kodrat nga jugu i Jakovës.

(vijon)

HN Mosi

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Lojnat kundërshtare në kurriz të Shqypnis*

Shqypnija nuk e njef as e din pushimin e luftës. Banorët Shqyphtarë rreth kufinit janë tue qindrue edhe me pushkë në sy. Marrveshtja me Itali (?) po sa është mbyllun e Epiri i veriut po tundet për të nisë përsëri luftimet me serbët mbi Drin të Zi apo të Bardhë.

Tue jetue ndër shkrepj të thatë apo ndër fusha me kënetë, Shqypitari është i vobekët si një mî kishe. Ç'lypin prapë prej tij? A i lakmojnë grunin apo kollomboqin që po sa i del me ngranë? Trolli mbi të cilin është toka e tij, mos mëshehë begatina me rëndësi? Mundet... Tash afër, një Shoqni Engleze ka marrë koncesione voj-gurit. Por këjo punë më në fund mund të ngjallin rivalitetin e amerikanvet e jo atë t'italjanvet e aq më pak të serbvet e të grekvet. As për njenen as për tjetren palë, duhani, edhe ai më i miri që ep krahina e Elbasanit, as ullini, drut, leshi i bagtivet, sa do me shumicë që të jën, nuk përbajnë realisht një pjesë të mjaftueshme, as pak më tepër se

është nevoja, aq më pak lavrimi i orizit apo i pamukut.

As trolli as klima nuk trëgojnë që t'i perkasin Shqypnis, për krejt token që ka ase për këtë apo për at anë të kufijvet, me kenë, sikur po është, flit fatzeze. Lypset pra me e kërkue njëti shkakun, duhet të kërkohet në gjendjen e saj, e cila është me të vertetë me rëndësi dhe e vume në sy për fat të keq.

Më në krye është gjendja detare e Shqypnis, e cila pershinë katerqind kilometra bregore n'Adriatik. Brigje të pa-pritshme me të vertetë, por që sajohen meherë kularë ndër gji të Vlonës e t'Artës, sa me mjaftue për të mprojtun të gjitha flotat e Botës.

Vlona hapet mbi Kanal t'Otrantos, prandë është edhe çilci i Adriatikut, kontrolli në fuqi i Venedikut, Trieshtes, e Brindisit, do me thënë të gjymsës së flotës tregtare italjane. Italia nuk ka lënë kurrë i hez pa u interesue. Me 1920, mund të ketë hjekë dorë Roma prej protektoratit të Shqypnis e pushtimit të Vlonës, por

* Ky artikull, që po botojmë të përkëthyer kje botue me 10 Dhetuer 1921 prej fletores plot-rëndësi "Journal de Geneve.", Me gjith që ky artikull u shkruie para se të mirrte definitivisht fund çështja e kufijvet me Serbi, ka një rëndësi të madhe në vetvedi si politike ashtu ekonomike tue këne se shifet kjashtas ç'rëndësi kanë pjesët që i u këputën Shqypnis kahë veriu për t'i u dhënë

Serbis. Përveç kësaj, këtu shifet çiltas se prej çështjeve ekonomike për të cilat kujdesen at pakës mjerzit e Shtetit t'onë, rrjedhë forcimi i jetës së Shtetit t'onë. Këto po i thomi pse jemi tue marrë vesht se kushdo që po paraqitet me kërkue një koncesion prej Qeverisë s'onë po perçellet me një grusht miza prej Tirane.

Drejtimi

ushtarisht zotnon edhe vendin me posicjonet e saja n' ishull të Sazanit, në *Punta di Linguetta e te Ura e Tre Limaneve* perpara Artës. Vetëm kanali i Qerfozit, qi përbân një limâ të shkelqyeshëm pranë Otrantos, kishte për të muëjtë më i a ulë vlerën Vlonës. Anglija në gusht nuk u shmang mâ për t' i a dhënë Shqypnis krejt Epirin e veriut (krahinat e Gjinokastrës e të Delvinës); Kanali i Qerfozit u bâ ndërkomtâr e kështu u shduk kercnimi për Vlonën.

Perveç kësaj, gjendja e Shqypnis, është edhe gjendje kalimi apo përschkimi. Shqypnija ka për të tregue një ditë t' afërme udhën mâ të ndrëjtë e të shtrimit ekonomik italian, kështu mirret vesht se ka për të kënë edhe udha mâ e shpejtë për me u shty në Maqedoni Serbe, Bulgarî e Vllahi, tue i u shmangë në ket mënyrë qarklundrimit (circumnavigation) të Greqis, në një shkallë mâ poshtë në konkurrim me Salonik, për të dalun në dët të Fushës së Kosovës. Me thënë së Shqypnija është një vënd kapërcimi apo përschkimi ka për të bâ me qeshë të gjith ata qi e njoftin. Mund të kapërcehet pa dyshim, por me kushtim të sa të vështirash e mungesash.

Lypsët me pasë marrë pjesë ndër punime të mbushjes me gurë të moçalevet të Vlonës apo me pasë ndollun në të zmbapun të serbvet me 1916 për me bâ një mendim të vertetë. Me gjith këtë ka për të kënë e kapërcyeme. Lumnat e kanë të lehtë me lënë të gjith të ngujuem qysh prej grykave mbas trajtimit të tyne dheltaik (tre-

skajesh), gjiret e tyne furfilluese mund të priten të rrjedhin ndër rrëma apo vija të tyne; gjendja e tyne e rrëmyeshme ndër proroje mund të sillet ndër rrjedhë të mëdha. Këta lumna nuk lënë mangut për të shenue edhe vijën për drejtim të transbalkanikeve qi do të bâhen.

Në Shqypni, me të vërtetë se problemi i udhvet të hekurta është në rend të ditës. Vetëm udhët tërthore përpjetse në breg, kanë për të hy ndër udhë për t' u bâ hesap. Por për sot edhe nuk mund të mendohet përveç se me një udhë të vetme e atëherë ku me e ngrehun?

Diplomatent, natyrisht punoinë në sajimin e projekteve aq, në mos mâ tepër, se ingjenjeret apo ekonomistat. Në fund të majit me 1918, komiteti i Transbalkanikës italiane i pat paraqitur Ministris së P. të Jashtme programin e tij për degen e udhës Vlonë - Monastir, të vijës së Madhe Romë - Shqypni - Konstantinopull. U parashifte një ferry - boat në kanal të Otrantos. Mbas asaj kohe, një shoqni me qendrim në Vlonë e dëg në Romë e Bari pat marrë Kongestionin e udhës. Një stacion i përkohëshëm kje ngrehë në Vlonë. Kje dantë me thâ moçalet e bregut për me luftue kundra malaries. E sot një stacion çeliku dymbëdhëtë kilometrash ngrehen mbi një zhurinë tre metrash të gjatë, zgjatet prej qytetit në drejtim të Fjeroni mâ kahë lindja. Si t' arrijat aty, ka për t' u dashtë me u marrë vesht Mendimi i parë qi qituron në fundim të vjetit, ishte me kalue nëpër Berat e prej andej drejtë -

për - drejftë për n' Ohër. U këqyrte më i u shmangë përshkimit nëper Korçë greke. Qysh prej caktimit t' Anglis mbi Epir, të shmangunit nuk ka një arsye për të këne. Por nuk është thënë se nuk është një udhë tjetër, një e tretë, që i u del, ajo që prej Fierit, kapërcen në luginë të Shkumbinit. Udhë e hekurit ka për të përkitun Elbasanin, do të dalë nëpër lum e n' udhë të vërtetë Macedone - Shqyp-tare deri në Qafë të Jablanicës që ka për t' u kapërcye me tunelë nën udhë të sotshme. Ky është projekti që do të kishin marrë italianët mos t' ishin serbët.

Serbët, pa nevojë me e përmendë, kanë edhe ata një transbalkanike gati. Bile kanë edhe dy. Por ndërsa italianët druen fqijin e tyre, edhe serbët nuk kishin për të dashtë me ndërtue me shpenzime të mëdha një udhë ku kishin për të përfitue më në krye konkurrentat e tyre (italjant). Kështu edhe projekti Berat - Lesh nuk ka farë fati për të dalë në krye. Udhë e vërtetë jugosllave zgjatet kahë lindja e luginës së Drinit të Zi e të Bardhë, prej Pizrendit në Shkodër e Tivar apo Lesh. Udhë ka për t' u bashkue me Express - Orient-in në Nish. Kryet e saj ka për të këne ndër madame të Bor-it.

Qysh prej vjetit 1918, serbët përpiqen me gjith fuqit e tyre për me u mbajtur në vijën e udhës së hekurit të tyre që do të bëhet. Këtë e tregojnë, në mos tjetër, shumë raste: kundërshtimi i Belgradit për me qindruer në vijën e Franchet d'Esperey, kundërshtim që ka shkaktue luftimet e këtyre ditëve,

krijimi i sendergjuem në lindje të Shqyp-nis, të një Mirdite kundërshtare të Tiranës, fjalimet e amshueshme për Shkodër. Konferenca e Ambasadorvet në Paris, po bënë kater rektifikime të kufijvet shqyp-tarë të 1913ës. Dy prej tyre interesojnë transbalkanikën serbe të pertardhme. Këto rektifikime i perkasin shllirimit të Pizrendit e të Podgoricës. Kahë Proni i Thát, në një anë të liqënit të Shkodrës, mali Tarabosh në tjetër, serbët i afrohen këmbë-këmbë qytetit aq të lakmuem. Serbët kanë për të muejtë një ditë lehtë me hy papritun në Shkodër. Prej andej kanë për të dalun lëhtësisht n' Adriatik ! Aleatet po e marrin para sysh ket punë dhe për këtë kanë bënë në ket muaj një hap të perbashkëm në Belgrad, për me i bënë hapun syt Qeveris serbe se ata treqind ushtarë italja që qendrojnë në Shkodër do të njehen si një ushtri nderkomtare. Ky deklarim a thue ka për t' i a mbushun mendën serbvet, në ket ças, kur po marrim vesht se konferenca e Ambasadorvet kishte për të këne gati me i dhënë Italis një farë mandati të posatshëm për Shqypni ?

Në ket të ndeshun të ngushtë ndërmjet italja vet e serbvet ku luhet mbi kuriz të Shqypnis, shqyp-tarët bëjnë shka kishim për të bënë në vënd të tyre. Të gjitha këto transbalkanike i gajnë krejt Gothard-i t' ont. Nuk u thonë kurigjâ kë vyen për me i bënë ballë udhvet skëntrike e të dyshimta, mos kanë për t' u tërheqë shqyp-tarët në refuzim të dëshëm për të dhëun të konçesioneve ? Apo kanë për t' u

kundershtue projekteve të tyne, udhës qendrore Durrës Monastir neper kryeqytetin Tiranë? Në ket rasë por ku me gjëton shtetin, qi është sa lypet i pa-interesuem në gadishull (Ballkanit) për me i paradhënë shka u mungon mât tepër shqypetarvet, kapitalet? Si shifet problemi shqypetar nuk është zërtthye edhe. Pjesa e tij ekonomike qindron në terr. Në kjoftë se Shoqnija e Komevet mundet një herë me u marrë lirisht më të, s' ka për të pasë aq teper influencë për me mërrijtë me i dhënë Shqypnís shka i duhet.

Ch. Barky.

Ex libris.

Qeverija

Dy janë nevojët e shoqnís, dy qelli-met e setciles qeverí : drejtsija e dobija.

Rosmini,

La costit. secondo giust.

E para detyrë e një qeverís është me mbajtë qetsín e popullit me prujtní.

F. S. Nitti,

Disc. alla Cam. 22 dic. 1919.

Qeverí e mirë është njajo qi perpiqet me cenë per të miren e perbashkët, me i siellë njerzit nder virtyte e me u permirsue gjallnín.

Fra. G. Savonarola,
Reggim degli stati. c. I.

Soloni mbassi qe pvetë se në që mënyrë mund të jët e mirë qeverija e

Shteteve pergjegji: *Në qoftë se qytetasit u ndigjojnë sundimtarvet e sundimtarët ligje.*

Stobeo

Arsimi e drejtsija përbajnë krejt sistemin shoqnuer, krejt detyren e tagrin e pushteteve të shoqnís.

Pel. Rossi,

Dritto pen., c. XII.

Qellimi i Qeverís është me u perpiekë qi shoqnija të permbahet gjithnjë mât mirë e të permirsohet mât teper. Do të rrisin, pra, moralitetin e popullit tue shvillue arsyen e ndiesít, do të mësojë tagret e detyrët, do t' ushtrojë qytetasin per me dishrue e me bā shka i vyen së mirës së perbashkët, do t' i apin shkas industrís e do të permbajë vendin të qetë permbrenda, të nderuem perjashta.

C. Cantu,

Attenzione!

Principi i qeverís demokratike është virttyti :

Montesquieu,

Esprit des Lois, liv. III. chap. 8.

Qeverít e rrehta kurrë s' mbahen shum: të butat rrnojnë.

Seneka.

Per me rregullue mirë punët e shtetit duhet mât teper kuptim se hollí mendjet.

X. X.

Talentin qi popujt kanë mât teper nevojë të gjéjnë në kryetarin e tyne është ai i administrimit.

De Sismondi,

Études sur les constit.

Qeveris mirë shtëpin' t' ande, në
daç me qeverisë mirë gjân e popullit.

Chilone di Sparta

Fjala qi n' ebraishte do me thanë
me njoftëka edhe kuptimin me qeverisë.
Filosofi e thellë mshehet në ket kra-
hazim.

Gioberti,

Pensieri vol. 1, 479.

Asht mâ fshtirë me gjetë një mi-
nister të mirë se një mbret.

Romagnosi,

Scienza della Costit., c. I, § 5.

Ministri do t' administrojë zyren e
vet për dobi të popullit e jo për dobi
të tij.

Macchiavelli

A kishi me e bâ ju një nieri qi së
ka ndiesi për Hyun, as ndergjegje,
rojsin e djalit t' uej? Jo. Pse me e bâ
atëherë rojsin e Shtetit?

Berkeley,

Drejtimi.

BENEDIKTI XV.

Me 22 të Kalldorit, n' orën 6 pa-
radite, diq prej një lëngatës së shpejtë,
Papa Benedikti XV. Ky Papë i dash-
tun e i nderuem prej të gjithë popujve
të botës kishte lë në Gjenovë me 21
Nanduer, 1854. Mbasi kje stolisë me
diplomen e doktoris në dije të kanu-
nit shekulluer e mâ vonë me atë të
filozofis u shugurue Meshtar me 21
të Dhëtorit 1878. Kje për shumë vjet
sekretar Shtetit në Leonin XIII; me
5 Mâj 1914 kje bâ Kardinal i Bolonjes,
e shi m' at vjetë, me 3 Shtatuer hÿpi
në Selë Apostolike. Ket zyrë të naltë
e muer bârr mbi vedi në një kohë
fort të kritikshme, në kohë të njasajë
luftë botnore në të cilën marë Europa
u pergjak prej të bijve të sajë, u prish
e u rrenue. Ç' aso dite u mundue me
i gjetë mjekimin këtij kobi të mnder-

shem, me largue shplaken e idhnimit
prej faqes së dheut e me prû pagjen
nder kome.

"Për kurrnjë mjerim të këtyne vjetve
nuk mundet me u thanë se mrrîni në
vesht të Papës e se Shëjtnija e Tij
ndëj dorë jashtë; për kurrnjë popull qi
psote, edhe pse larg prej tij me lënd
a me ndryshim komit a besimit, nuk
mundet me u thanë se nuk qjet ndimë
prej Vatikanit. Na e ndime tuj lypë një
besë a pushim lufte, tuj lypë hÿrimin
e robve e përmirsimin e gjëts së ty-
ne sa të ngjatë lufta; e ndime n' oroe
ka u çoi këtyne njerz e vetë ndimët
e veta; e ndime ka çoj zërin kundra
njatnë reglave rrenuesë qi për ajr e
nën det shkëmbin tuj grî shumë të pa-
rë, ky Papë kje një qi lypë librimin e
sa të burgosurve e të falun për sa qi

ishin gjikue per dekë; ky aj qi para-
qiti të nderoheshin vorret e të mbe-
tunve në dhë të huej e të bashkohe-
shin ndima per fmë e per popuj lodhë
ûje; Benedikti XV kje aj qi dnoj me
fuqi luftat mizore ndermjet popujve e
komeve, qi lypi pagjen ndermjet Shte-
teve e bashkimin e zemrave e neper
këto provë e mjete dashtnije u mundue
me qitë faren e shndoshtë nder zemra
per një drejtsi e dashtni të plotë ne-
per të cillat shekullit të shgattruem
do t' i rrjedhin ditë mâ të mira. E
në ket veprim shëjt e të palodhshem
Papa përshini të gjith pa kqyrë po-
litikë, komsi a besim, pa vû n' oroe
a ishin të kshënë, mysliman, çfuten,
armen, çines a europian * „

Benedikti i XV, nder vëprime të
veta dëshmoi një kujdes të posaçem

edhe për të pertrimt e komit t' onë.
Ky Papë kje qi i dha ndimë e randsi
delegacionit shqyptâr pranë konferen-
cës së Parigjit e qi uroi qi misjoni i
tij të dalë me dobî; kje aj qi dergoi
Delegatin e vet të parin në Shqypni
e qi tash së mramit kujtoi me një
ndimë 200.000 L. italjane skamin e të
gjith fëmijve muhamedan e kristian
t' atyne viseve shqyptare qi u damtuen
mâ fort prej luftës e termekut.

Shqyptarët së kan për t' i ha-
rrue kurr këto të mira qi paten, nder
kohë mâ të fshtirshme, prej këtij Ba-
mirsi kaq bujâr qi shkoi për me gëzue
pagjen e pushimin te gurrae jetës së
amshueshme, tue lanë shëje të pa-
shlyeshme nder zemra të gjith njer-
zimit.

R r o k u l l S h q y p n i s

Në vjetin qi shkoi Shteti i ynë mori prej pagesave a tatimeve, prej
taksave etj. 18.609.045 Fr. ár. T' ardhurat e pagesave (të dhetë, vërgi xhe-
lep etj.) kjenë gjithsejt Fr. ár 14.916.200; nga taksat mori Fr. ár 1.413.050;
prej privativet 1.635.595 e nga pasunija e Shtetit Fr. ár 874.000. Te dhetat e
drithit, të duhanit etj. arrijnë der në 5.000.000 Fr. ár e për çâ do prefekturë
ndahen kso dore:

Shkodra	me 170.000 banorë jep për të dheta	Fr. ár 600.000
Elbasani	„ 96.000 „ „ „ „	350.000
Berati	„ „ „ „ „ „	740.000
Vlona	„ 48.000 „ „ „ „	134.000
Gjinokastr	„ 135.000 „ „ „ „	790.000
Korça	„ 120.000 „ „ „ „	1.570.000

Prej këtij buxheti thohet se prishen 12.000.000 fr. ár vetem për ushtri
(shik!) 3.000.000 për arsim (1.300.000 janë rroga e mësesve) e pjesa tjetër
për nevojë tjera.

* Zâni i Shna Ndout N. IV. f. 13

PERMBLEDHJA E LLOGARINAVE

për shpenxime të bame në Smuetoën e Perlmitares së Shkodrës rrotull vjetit 1921.

Rroga	.	.	Krs.	62793.—
Shtypëshkrime e materjal kancelarije	.	.	"	1968.50
Hae e pije	.	.	"	125067.07
Dritë	.	.	"	2506.87
Të xemë	.	.	"	10520.74
Vorrime të deknish	.	.	"	3242.25
Barna	.	.	"	34390.45
Dezinfektione	.	.	"	2337.07
Dlirëtësi	.	.	"	2703.98
Të mbajtunit e kopështarit	.	.	"	1279.50
Gjithfarësh të vogla	.	.	"	1470.—
Miratimi i ndertesës së Smuetoës	.	.	"	11004.46

Spexxime të gjithëmarrshme . Krs. 259283.89

Ndër këta shpenxime duhet të hiqen shpenximet e bame për ushtri, gjindarmeri e privat drej. të cilavet janë xjerrë me anë të Perlmitares e të smuetoës :

Xjerrë me anëtë Perlmitares për mjekime	Krs.	71824.44
" " " " " barna		22816.66

Të dorëxueme n' Arkë të Perlmitares me anë të Smuetoës për mjekime për privat

	"	5223.82
Për barna	"	285.—
Murrë prej vizitimeve si ndihmë për Smuetoë	"	2398.30

Shuma e shpenximevet të fjeshta . Krs. 156726.67

Sikuerse u tregue syprri rrogat e Smuetoës e të Barnatoës në vjetin 1921 janë kapë Kors. 62793. — të cillat janë pague në ket mndyrë :

Nji Doktor e nji Operator	Krs.	660. —	në muej në vjetë	Kor.	15840.65
Nji Drejtuer	"	375. —	" " " "	"	4500.—
" Sekretar	"	240. —	" " " "	"	2880.—
" Barnatâr	"	270. —	" " " "	"	3240.—
" fëmi pritëse	"	360. —	" " " "	"	4320.—
Dy kryesherbtore	"	135. —	" " " "	"	3240.—
Dhetë sherbtore à	"	120. —	" " " "	"	14400.—
Nji gjelltar à	"	130. —	" " " "	"	1800.—
Nji ndihmës gjelltarit kà	Krs.	45. —	në muej	"	540.—
Nji kopështar	"	120. —	" " " "	"	1440.—
" Prift	"	150. —	" " " "	"	1880.—
Dy Hoxhallâr	"	75. —	" " " "	"	1800.—
Pesë Mungesha	"	50. —	" " " "	"	3000.—
Trî sherbtore në Smuetoë Nr. II Rruga Spitalit në vjetë					3693.—

Shuma . 61793.—

Mungeshavet ju nepet ka 50 Krs. në muej si shperblim për veshë; haen e pijen e kan prej Smuetoës.

Rreth vjetit 1921 kan hî në Smuetoë për mjetim 2124 vetë, kan dalë të shndoshun 1984 vetë e kan dekë 78 vetë.

Shkodër me 14 Kallnduer 1922.

Kryetari i Perlmitares
MUSA JUKA

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

NDIHMAT E MBLEDHUNA PER KREMTEN 28 NÂNDUER

Tush Kakarriqi	Kr. s. 50	Razi Fani	Kr. s. 10
Ndoc Ashiku	" 20	Vll. Tahiri	" 10
Loro Gazlluri	" 20	Cul Kuçi	" 10
N. N.	" 25	Tef Gera e Vll.	" 10
Market Vata	" 10	Januz Hajredini	" 10
Bushati e Simoni	" 15	Gjon Hil Gega	" 10
Pjeter Pistulli	" 25	Mark Çarku	" 5
Daberdaku	" 25	Mustafa Sadiku	" 10
Gasper Daragati	" 20	Janu Repishti	" 25
Zef Koka	" 10	Hassan Çaku e Vll.	" 25
Ndoc Gurashi e Vll.	" 10	Gjon Bumçi	" 20
Elhem Rroji	" 10	Musa Juka	" 50
Het Gjyrezi	" 10	Kel Marubbi	" 20
Kel Pali	" 10	Gjeneral Ali Riza Kolonja	" 54
Shan Boriçi	" 10	Xhafer Ypi	" 48
Alush Mehmeti	" 25	Gjergj Gurakuqi	" 10
Malo Paçarami	" 10	Kafe Adriatik	" 25
Gasper Kakarriqi	" 10	Ndoc Radoja	" 10
Abdyl Neziri	" 10	Nush Guli	" 10
H. N. Tepelija	" 25	Jovan Banushi	" 10
Abdyl Bala	" 10	Mirash Sama	" 10
N. Belkoff	" 30	Hebovqi	" 5
Mikel Musani	" 20		
Shuk Serreqi	" 10	Shuma	K. argj. 817

ÇPALLJE

I nenshkrue mi me diplomë në degën e Drejtësis t' Universitetit t' Athinës e në shkollen pozitive të Promës e i pratkuem, ka çilë zyrën advokatore në Tiranë e merr përsipër çdo farë padina civile, trestare, penale, administrative e të gjykatores fetare.

Tiranë Rrug' e Dibres Nr. 11.

Slavko W. Vinjau

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETTI"
SHKODER (2018)